

**ARMOEDE IS OOK
LOKAAL
DE LOKALE
ARMOEDEBAROMETER
IEPER**

DECENNIUMDOELEN
Geef armoede geen kans

EEN DECENNIUM ARMOEDIG BELEID

Waarom een lokale armoedebaarometer?

Gemeenten en steden krijgen een steeds belangrijkere rol in de strijd tegen armoede. Zij staan immers, samen met het middenveld en verschillende welzijnsactoren, vooraan in het lokale veld. Daar vinden ze onder hun bewoners gezinnen die leven in of nabij armoede en gezinnen die nood hebben aan versterking, hulp of begeleiding. Zij staan ook vooraan om geconfronteerd te worden met nieuwe noden, doelgroepen en sociale risico's.

Het OCMW-decreet en het decreet lokaal sociaal beleid plaatsen bijgevolg de gemeente, het OCMW of binnenkort de sociale dienst van de gemeente, centraal in een netwerk van organisaties die één voor één vertrekken van de uitbouw van de rechten van de mens.

De decentralisering van het welzijns- en meer bepaald het armoedebestrijdingsbeleid gebeurt binnen een brede beweging waarbij lokale besturen meer verantwoordelijkheden krijgen. Ook op andere beleidsdomeinen worden gemeenten geconfronteerd met nieuwe opdrachten. In vergelijking met Nederland of het Verenigd Koninkrijk gaat dit in België nog niet zo ver. In die en andere landen zijn lokale besturen dé organisator van het sociaal beleid. Dit gaat vaak gepaard met een besparingsoperatie voor de hogere overheden, met alle gevolge van dien voor het lokaal sociaal beleid. De Vlaamse decentralisering verloopt –voorlopig?— anders.

Meer bevoegdheden veronderstelt ook meer beleid. De uitdaging voor de Vlaamse gemeenten en steden is dan ook het uittekenen van een armoedebestrijdingsbeleid.

Eén zijde van die uitdaging is dat gemeenten heel wat moeten ondergaan waar ze zelf geen vat op hebben. Want het zijn niet zij die verantwoordelijk zijn voor complexe situaties die veelal het resultaat zijn van mondiale ontwikkelingen, zoals de toenemende globalisering, de economische crisis en de toenemende migratie- en vluchtelingenstromen. De lokale overheden zijn ook niet verantwoordelijk voor het Vlaamse of federale beleid rond bijvoorbeeld minima, werkloosheidsuitkeringen, de kostprijs van energie en water, het woonbeleid, ... Maar ze dragen er wél de gevolgen van.

De andere zijde van de uitdaging is dat gemeenten wél een beleid kunnen voeren: een sociaal woonbeleid, toegankelijke scholen, voldoende kinderopvang, een inclusief leefloonbeleid, een outreachende werking, een sociaal energiebeleid, samenwerking met armoedeorganisaties, middenveld en welzijnsactoren, ... Kortom, gemeenten kunnen een breed armoedebestrijdingsbeleid ontwikkelen, uitbouwen en financieren.

Meer bevoegdheden veronderstellen ook meer middelen. Deze komen van Vlaanderen en de federale overheid, maar komen ook van de eigen belastingen. Een breed welzijns- en armoedebestrijdingsbeleid houdt dan ook een inkomsten- en uitgavenbeleid in dat kiest voor armoedebestrijding en meer welzijn.

Een lokale armoedebaarometer helpt gemeenten bij het maken van die keuzes.

Een lokale armoedebaarometer

De Armoedebaarometer van Decenniumdoelen vormt de basis van de lokale armoedebaarometer. Deze lokale armoedebaarometer bevat eveneens lokale decenniumdoelen: elke gemeente helpt mee de armoede in Vlaanderen of België te halveren op 10 jaar tijd.

De lokale armoedebaarometer omvat drie decenniumdoelen: de halvering van de kinderarmoede; de halvering van de werkloosheid en het bereiken van het sociaal objectief m.b.t. sociale woningen. Deze drie decenniumdoelen worden verder uitgewerkt met andere cijfers. Hiermee kan elke gemeente een daadkrachtig armoedebestrijdingsbeleid uitwerken.

We vergelijken enkel binnen de gemeente. Vergelijking tussen gemeenten is immers moeilijk. Gemeenten verschillen net teveel van elkaar, zelfs binnen de 15 clusters van de Belfius-indeling. Hoe kan je Aalst met bijvoorbeeld Ieper vergelijken? Beiden zitten in dezelfde cluster, maar beide steden verschillen hemelsbreed van elkaar. De vraag is dus, wat is de meerwaarde van de vergelijking? Zeker omdat gemeenten heel wat moeten ondergaan. Bovendien spelen de lokale omstandigheden soms een grote rol: sommige gemeenten hebben omwille van hun woonpatrimonium (19^e -eeuwse arbeidersbuurten) een goedkoper huurbestand en hierdoor meer lagere inkomensgroepen.

Gemeenten zijn binnen bepaalde grenzen zelf verantwoordelijk voor een breed welzijns- en armoedebestrijdingsbeleid. De lokale armoedebaarometer helpt gemeenten, armoedeorganisaties en middenveld om die verantwoordelijkheid te duiden en te sturen. De lokale armoedebaarometer is een actie-instrument waarmee het politieke debat over een eigen armoedebestrijdingsbeleid kan gevoerd worden.

In tegenstelling tot de Armoedebaarometer is de lokale armoedebaarometer niet allesomvattend. Er ontbreken namelijk heel wat gegevens over de lokale gezondheid, de geletterdheid, de participatie van mensen die leven in of nabij armoede, ... Dit gebrek is een pleidooi voor een nog gedetailleerdere gegevensverzameling. Als gemeenten meer bevoegdheden krijgen, dan moeten ze ook hun beleid kunnen monitoren. Dit is een gedeelde verantwoordelijkheid tussen lokale, Vlaamse en federale overheden.

Decenniumdoelen

Jos Geysels

Voorzitter Decenniumdoelen

Michel Debruyne

Coördinator Decenniumdoelen

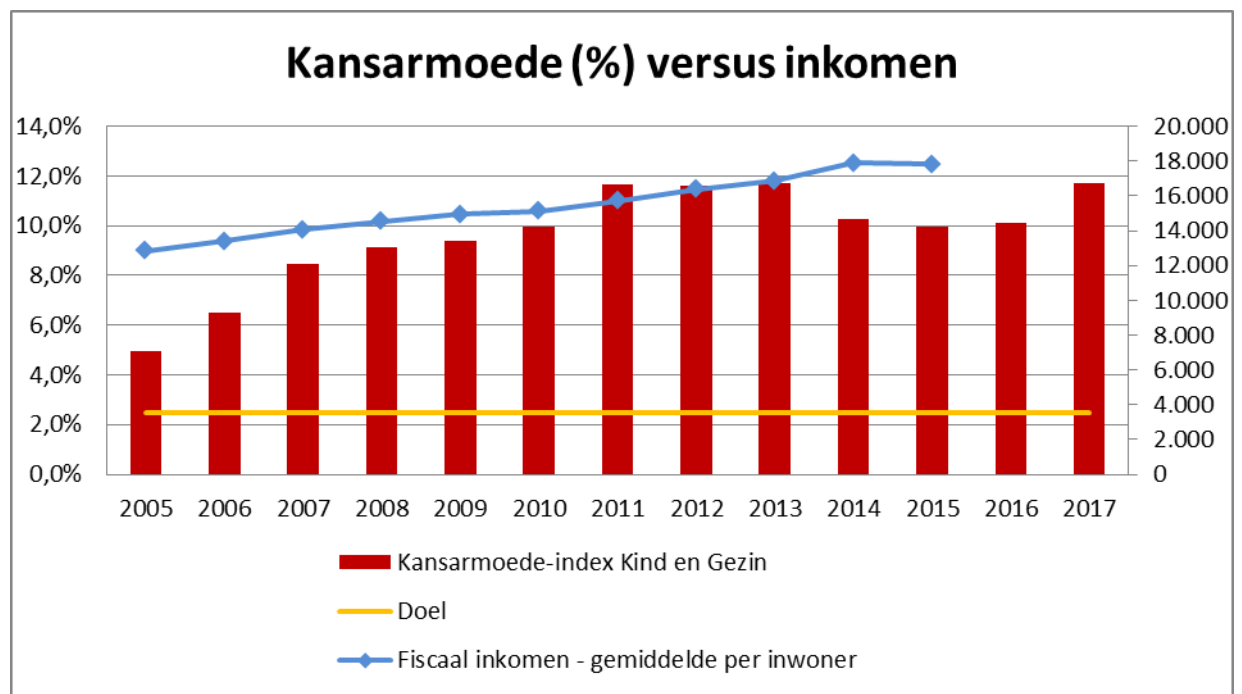
Decenniumdoelen is een samenwerking tussen Netwerk tegen Armoede, Welzijnszorg, Samenlevingsopbouw Vlaanderen, SAM, ABVV, ACV, ACLVB, Christelijke Mutualiteiten, Socialistische Mutualiteiten, UitdeMarge, Minderhedenforum, Beweging.net en wordt ondersteund door CERA

De lokale armoedebaarometer van Ieper

1. Armoede versus inkomen

De belangrijkste indicator om de lokale armoede te meten is de kansarmoede-index van Kind en Gezin. De Europese armoede-indicatoren die Vlaanderen en België gebruiken zijn niet te vertalen naar het lokale niveau. De Kind en Gezin-indicator vertelt ons enkel over de armoede bij gezinnen met jonge kinderen. Deze indicator vertelt dus niet over armoede bij gezinnen met oudere kinderen of gepensioneerde gezinnen. Daarom moeten we deze indicator met andere combineren.

Toch is deze Kind en Gezin-indicator zeer belangrijk. Deze indicator geeft ons een inzicht in hoe armoede de komende jaren zal evolueren: een stijgende of dalende evolutie vertelt ons iets over de dalende of groeiende armoede. Helaas is wie als kind armoede kent, vaak gedoemd om later ook armoede te kennen.



Het armoede-decenniumdoel voor Ieper ligt op 2,5%; dit is een halvering van de Kind en Gezin-armoede in 2005. De Kind en Gezin-indicator voor Ieper vertoont een stijgende lijn tot 11,7% in 2011 waarna ze t.e.m. 2013 constant blijft. Tussen 2014 en 2016 stabiliseert de kansarmoede rond de 10% waarna ze opnieuw stijgt tot 11,7% in 2017—haar hoogste punt.

De Kind en gezin-indicator meet de armoede onder gezinnen met pasgeboren kinderen en heel jonge gezinnen. De indicator vlakt de armoede af door telkens het gemiddelde van drie jaar te nemen. Zo worden grote incidentele wijzigingen opgevangen.

Tegenover 2005 is de kinderarmoede meer dan verdubbeld. Sinds 2011 zakt de kinderarmoede niet meer onder de 10%.

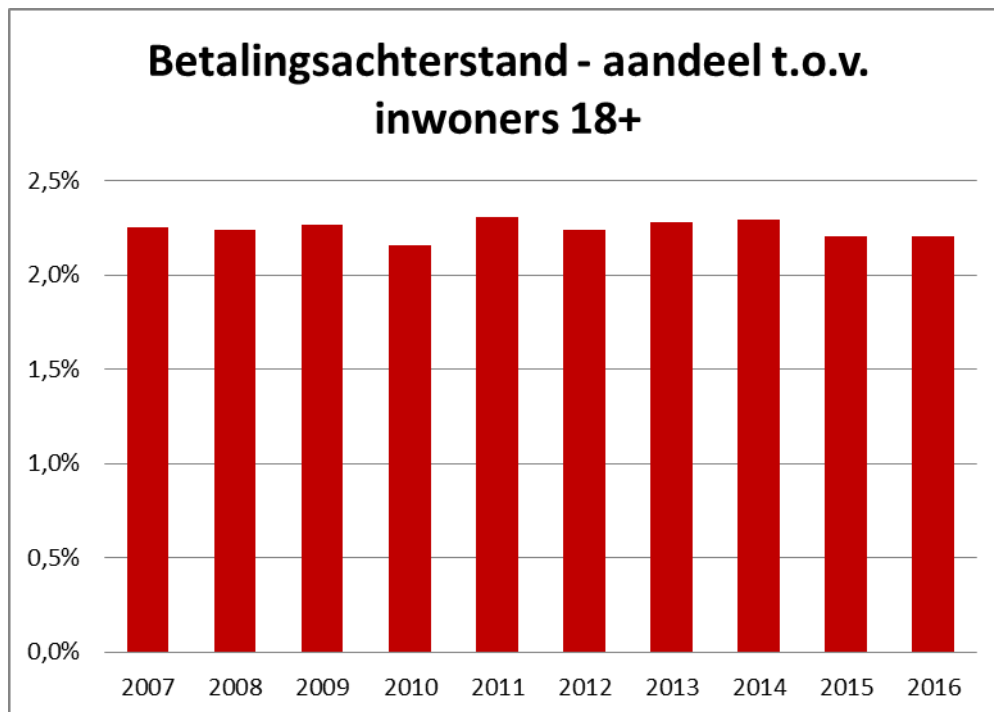
Ieper is meer dan 9 procentpunt verwijderd van het lokale decenniumdoel.

De Kind en Gezin-indicator biedt een blik op de toekomst van de armoede in Ieper (en Vlaanderen). Een grote groep kinderen wordt geboren in armoede. Dit bepaalt meer dan andere zaken hun leven. Binnen 15 jaar zijn de jongeren geboren tussen 2011 en 2015 ongeveer 18 jaar en hebben ze weinig kans om nog uit de armoede te geraken.

We vergelijken de Kind en Gezin-indicator met de evolutie van het fiscaal inkomen van de Ieper bevolking. De fiscale ontvangsten stijgen van 12.855 euro in 2005 tot 17.824 euro in 2015.

De hoge kansarmoede vraagt extra middelen. Ieper kan meer middelen inzetten voor armoedebestrijding, maar gezien de relatief lage inkomsten heeft de stad ook nood aan Vlaamse solidariteit.

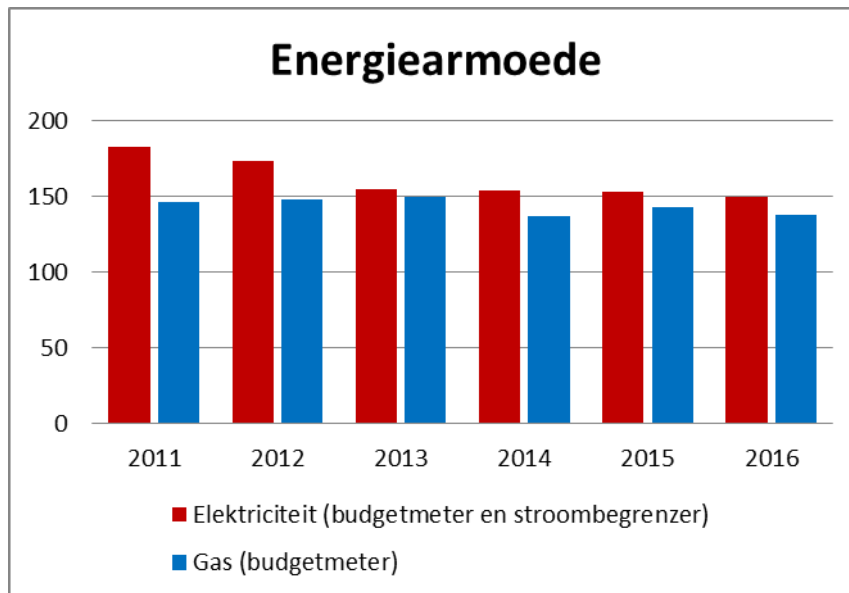
De Kind en Gezin-indicator biedt één beeld van armoede in de stad Ieper. Een andere indicator is de betalingsachterstand. Deze indicator geeft ons een beeld van de omvang van de armoede of het armoederisico in Ieper.



We hebben enkel gegevens vanaf 2007 tot 2016. De grafiek toont een stabiele trend: de betalingsachterstand schommelt voortdurend rond de 2,2 à 2,3 %.

Het stabiel aantal mensen met een betalingsachterstand baart zorgen: dit betekent dat een grote groep gezinnen het jaarlijks het moeilijk hebben om hun facturen te kunnen betalen. In Ieper gaat het over 633 personen.

De stijgende kinderarmoede reflecteert niet onmiddellijk in de betalingsachterstand. De vraag is hoe deze grafiek de volgende jaren zal evolueren.



We zien een andere evolutie als we kijken naar energiearmoede. De volgende grafiek geeft de evolutie weer van zowel de gas- als de elektriciteitsarmoede. Het aantal actieve budgetmeters voor elektriciteit met stroombegrenzer daalt van 183 dossiers tot 150. Voor gas zien we een stabilisering tot 146 dossiers.

De grafiek van energiearmoede toont een mogelijk beeld van hoe de stad Ieper armoede aanpakt. De werking van de Lokale Adviescommissie is hier bepalend. De LAC moet immers voorkomen dat gezinnen afgesloten worden van elektriciteit, gas of water of zoekt naar een oplossing voor heraansluiting. Momenteel werken de LAC's in Vlaanderen op zeer uiteenlopende manieren: OCMW's geven een eigen invulling aan de LAC-werking, afhankelijk van hun beleidskeuzes, hun visie op hulpverlening, het aantal personeelsleden ...

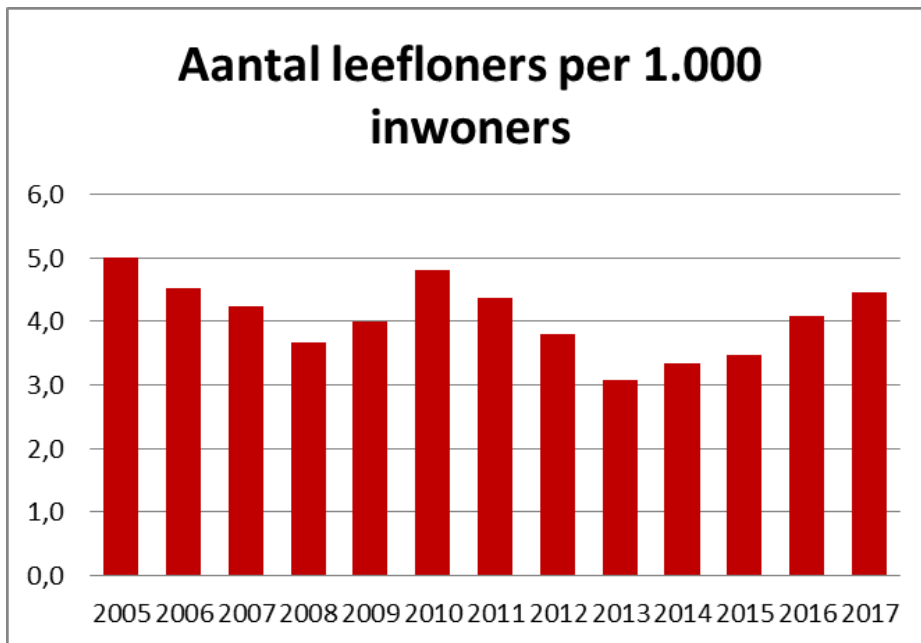
Met deze drie indicatoren kunnen we een beeld schetsen van de armoede in Ieper: de kinderarmoede ligt sinds 2011 dubbel zo hoog als in 2005, de betalingsachterstand blijft constant en de energiearmoede daalt licht.

Deze indicatoren geven ons een blik op de toekomst: een duale samenleving ontwikkelt zich in Ieper.

2. Wie is arm?

Bovenstaande grafieken geven een indicatie van de armoede te Ieper. De volgende twee geven een beeld van wie er in armoede leeft.

De eerste grafiek geeft een beeld van de evolutie van het aantal leefloners te Ieper. Het aantal leefloners in Ieper schommelt sterk: van 5 leefloners per duizend inwoners dalend naar 3,68 promille in 2008 om dan terug te stijgen tot 4,81 promille in 2010. Na een daling tot 3,09 promille in 2013, zien we de voorbije jaren opnieuw een stijgende trend tot 4,46 promille. Hoewel het aantal leefloners per duizend inwoners nog steeds lager ligt dan in 2005, is de stijgende trend van de voorbije jaren verontrustend.



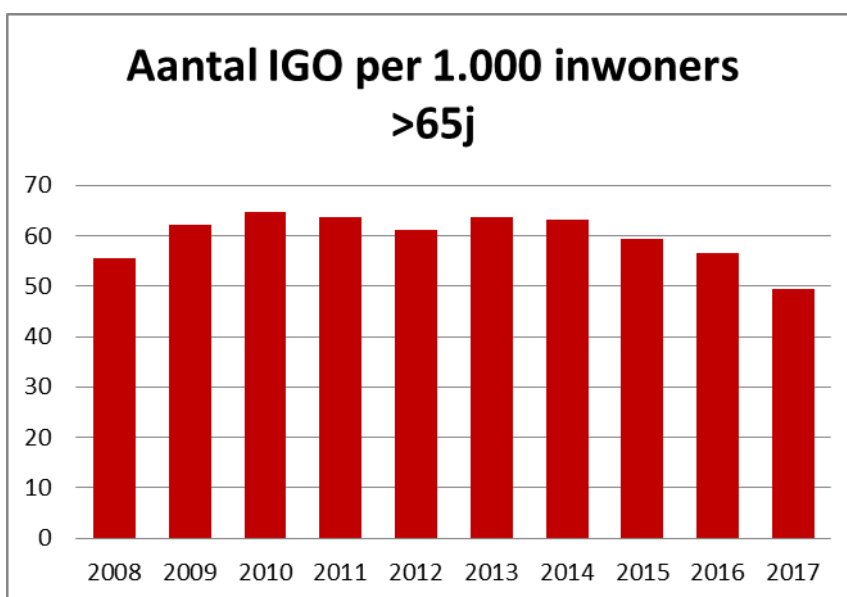
156 gezinnen moet leven van een armzalig leefloon.

De vraag is: welk beleid voert de stad Ieper voor deze gezinnen? Is dit een genereus beleid of ...?

De tweede grafiek geeft ons een zicht op de evolutie van het aantal arme ouderen. Ieper kent heel wat ouderen die met een inkomensgarantie voor ouderen (IGO) moeten leven. Het aantal ouderen die moeten overleven stijgt initieel van 55,7 per duizend inwoners van 65 of ouder in 2008 tot 64,7 in 2010. Vervolgens zien we een dalende trend tot 49,4 promille in 2017.

Ondanks de dalende trend zijn er in 2017 nog steeds 388 ouderen die moeten overleven met een armzalige IGO.

Ook hier rijst de vraag welk beleid de stad Ieper voert voor deze groep ouderen.



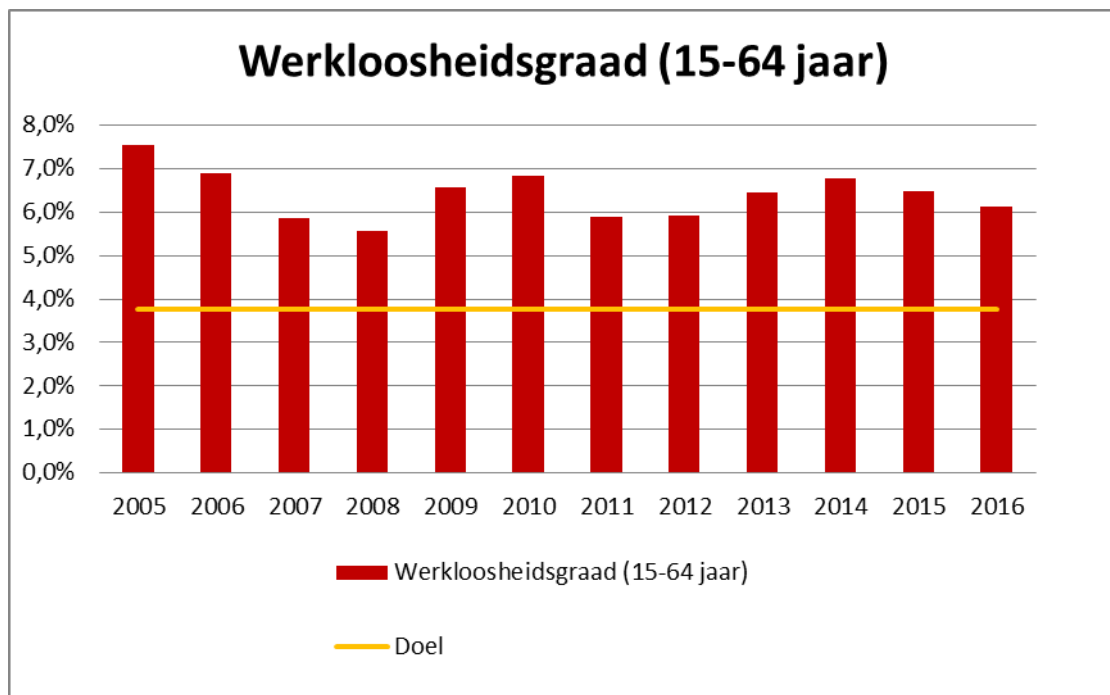
Wie is arm? De bovenstaande grafieken vertonen een andere trend dan de eerste twee. Armoede is niet enkel bij oudere personen en mensen met een leefloon, maar ook bij andere gezinnen die nabij de armoedegrens leven. Bereikt Ieper deze gezinnen?

3. Wie werkloos is, is meestal arm

Mensen die lang werkloos zijn leven vaak in armoede. De recente federale maatregelen die langdurige werkloosheid bestraffen, duwen mensen in de armoede. Of deze bestraffing mensen helpt is echter geen uitgemaakte zaak. Integendeel, hoe harder gezinnen moeten proberen te overleven, hoe moeilijker het wordt om er uit te geraken¹.

De werkloosheidscijfers voor Ieper schommelen sterk. Na een daling van 7,5 % in 2005 tot 5,6 % in 2008, stijgen de werkloosheidscijfers tot 6,8% in 2010. In 2011 zakten de cijfers tot 5,9% waarna we een groei zien tot 6,8% in 2014. De voorbije jaren zien we een lichte daling tot 6,1%.

Het decenniumdoel is vastgelegd op 3,8%. Ondanks de daling ten opzichte van 2005, blijft de werkloosheidsgraad 2,3 procentpunt verwijderd van het decenniumdoel.



Wie zijn de werklozen in Ieper? We hebben er een zicht op voor 2015: in Ieper is 6,4% van de personen van EU-afkomst werkloos. Voor Ieperenaars uit Europese niet-EU-landen is dat 24,3%, voor deze uit andere landen 16,4% en voor Ieperenaars afkomstig uit Turkije of de Maghreblanden is dat 16,2%.

Het decenniumdoel voor Ieper werd nooit bereikt. Het hoog aantal werkloze personen met een migratie-achtergrond uit Europese niet-EU-landen is verbazingwekkend. Daarnaast zijn heel personen uit het Middellandse zeegebied werkloos.

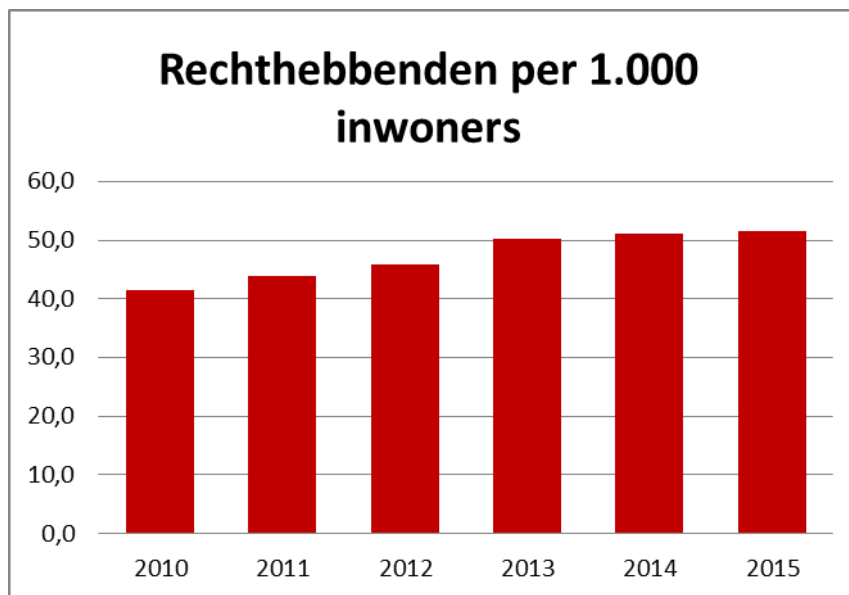
Heeft Ieper een beleid gericht op deze verschillende groepen?

4. Gezondheid

Wie arm is, is ziek of wie langdurig ziek is, is arm. Wie extra zorg nodig heeft, heeft meer middelen nodig om deze te bekostigen. Hiervoor heeft Vlaanderen onder meer de zorgverzekering ingevoerd. De zorgverzekering bekijkt enkel de graad van de nodige zorg. Wie extra zorg nodig heeft kan rechthebbend zijn op een maandelijkse zorgpremie.

De zorgpremie geeft m.a.w. geen indicatie of mensen met zorg in armoede leven. Ze duidt enkel het aantal rechthebbenden aan die extra ondersteuning nodig hebben: de zorgpremie helpt hen hierbij.

Het aantal rechthebbenden op een zorgpremie geeft wel een duiding welk welzijnsbeleid de gemeente leper moet voeren. Het aantal rechthebbenden stijgt gestaag van 41,5 naar 51,6 per duizend inwoners. In 2015 zijn er 1.805 personen in leper die een zorgpremie ontvangen.



Personen met een IGO kunnen een zorgpremie ontvangen. Beide grafieken moeten dan ook samen gelezen worden. De zorgpremie kan voor veel ouderen een belangrijk verschil uitmaken. De vraag is of leper een beleid voert voor deze groepen?

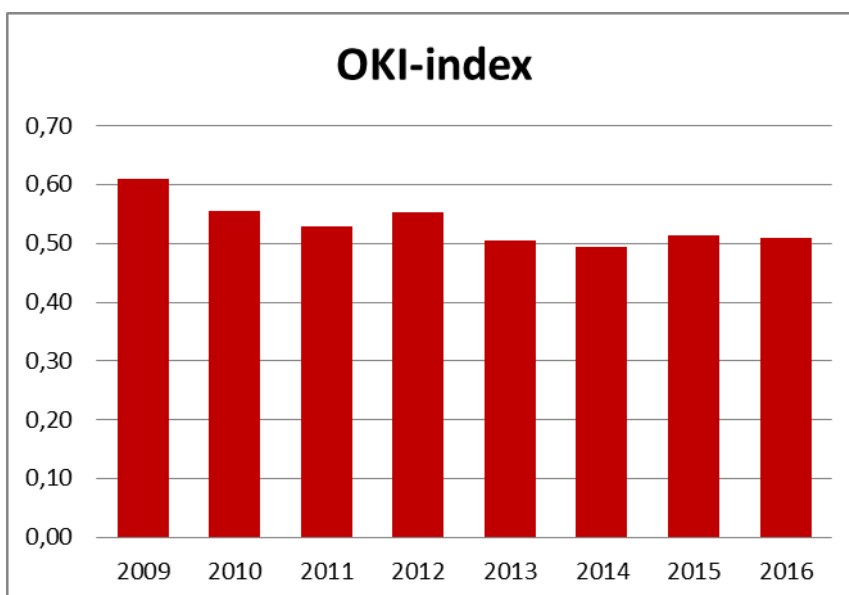
5. Onderwijs

Onderwijs was in de vorige eeuw de grote gelijkmaker. Dankzij (de democratisering van) het onderwijs is er een serieuze sociale mobiliteit op gang gekomen. Onderwijs dat alle jongeren een kans geeft is ook vandaag meer dan belangrijk.

De evolutie van de kansarmoede in leper is verontrustend. Kinderarmoede zal op termijn impact hebben op de schoolresultaten. We kunnen verwachten dat de jonge kinderen die vandaag in armoede opgroeien, morgen met achterstand of zelfs zonder diploma de school verlaten. We kunnen verwachten dat deze jongeren morgen de waterval in het onderwijs meemaken. leper heeft er dan ook alle belang bij om een inclusief onderwijsbeleid te voeren.

Vlaanderen heeft een onderwijsarmoede-indicator ontwikkeld: de OKI-Indicator. Deze wordt berekend als het aantal van de 4 leerlingenkenmerken (Thuistaal niet-Nederlands, Laag

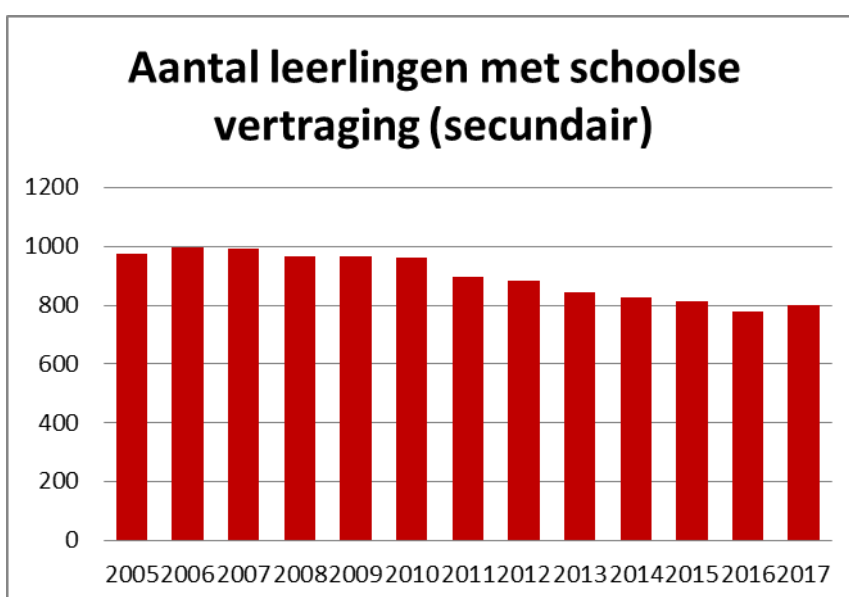
opleidingsniveau van de moeder, Ontvangen van een schooltoelage, Wonend in een buurt met hoge mate van schoolse vertraging) waaraan de leerlingen voldoen, gesommeerd voor alle leerlingen, en vervolgens gedeeld door het totaal aantal leerlingen. De OKI is bijgevolg een cijfer tussen 0 en 4. Hoe hoger, hoe meer kans op kansarmoede.



De OKI-index voor leper daalt licht van 0,61 in 2009 tot 0,5 in 2013 waarna de OKI-index stabiliseert. De OKI-index ligt relatief laag. De vraag is echter hoe deze index verder zal evolueren gezien de Kind en Gezin-indicator.

Een andere indicator is het aantal leerlingen met schoolse achterstand. Deze indicator vertoont een gestaag dalende trend: van 976 in 2005 tot 801 in 2017. Dat is een afname van 175 leerlingen die de school verlaten met 2 jaar vertraging of meer.

In 2017 hebben 801 jongeren de school met 2 jaar achterstand verlaten. Dit zijn allen jongeren die het moeilijk zullen hebben op de arbeidsmarkt en bijgevolg gemakkelijker in armoede terecht kunnen komen.

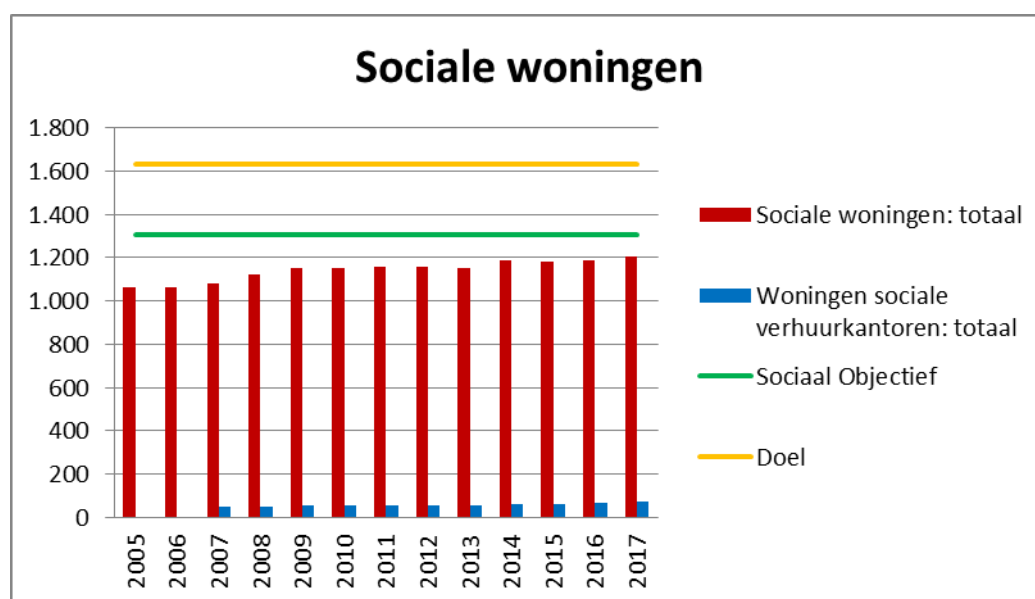


Jongeren die Nederlands niet als thuistaal hebben lopen veel vaker een schoolse achterstand op: 14% tegenover 2,6% van de jongeren die wel Nederlands als thuistaal hebben.

De Kind en gezin-indicator geeft aan dat deze groep bijna niet zal verminderen. Heel wat kinderen worden geboren in armoede of zijn jong in armoede. Deze groep stijgt jaar na jaar. Vooral kinderen die moeders hebben met een migratieachtergrond worden getroffen: 2 op 5 van deze kinderen leven in kansarmoede. De uitdaging voor leper is dan ook helder: een inclusief schoolbeleid is nodig.

6. Wonen

Wonen is het domein waar een gemeente of stad een verschil kan maken. Een gemeente maakt via haar ruimtelijk beleid en via haar woonbeleid een wezenlijk verschil: een sociaal woonbeleid helpt gezinnen uit armoede.



Vlaanderen heeft voor alle gemeenten een sociaal objectief vastgelegd. Dit sociaal objectief voor Vlaanderen is echter 25.000 sociale woningen lager dan het decenniumdoel. Het is met andere woorden een bescheiden decenniumdoel. Voor de stad Ieper ligt het sociaal objectief op 1.306.

We vergelijken het aantal sociale woningen met het decenniumdoel. Deze ligt voor Ieper op 1.633 sociale huurwoningen.

Over de getoonde periode stijgt het aantal sociale woningen gestaag met 139: van 1.064 tot 1.203. Een gelijkaardige evolutie zien we bij het aantal SVK-woningen: van 49 in 2007 tot 73 in 2017. De aangroei van sociale huurwoningen (met inbegrip van SVK-woningen) stabiliseert echter sinds 2014.

De stad Ieper heeft het voorbije decennium geïnvesteerd in sociale huisvesting. Toch is er nog een groot tekort. Als we de SVK-woningen meetellen, is Ieper 30 woningen verwijderd van het sociaal objectief en 357 van het decenniumdoel.

Dit heeft gevolgen voor huurders op de private huurmarkt. Te weinig sociale woningen betekent steeds meer huurders die te hoge woonlasten moeten betalen en die in armoede terecht komen.

Voor 2016 hebben we cijfers: 45% van de huurders moet meer dan 30% van hun inkomen besteden aan woonlasten, dit is bijna de helft van de huurders!

Ook hier heeft Ieper een belangrijke uitdaging: sociale woningen zijn een belangrijk instrument in de strijd tegen armoede. Meer sociale woningen zijn nodig om gezinnen uit armoede te halen.

7. Uitdagingen voor Ieper

Net zoals andere gemeenten staat Ieper voor heel wat uitdagingen. De lokale armoedebarmometer legt de grote uitdagingen bloot.

De kansarmoede is ruimschoots verdubbeld ten opzichte van 2005. Vooral sinds 2012 is de stijging opmerkelijk. Deze onrustwekkende trend vertaalt zich de komende jaren in armoede op school, jongeren met schoolse achterstand en op lange termijn werkloosheid.

Gemeenten kunnen een beleid voeren gericht op kinderarmoede: de gezinnen opsporen, begeleiden, een menswaardig bestaan geven en een schoolbeleid voeren dat rekening houdt met kinderarmoede.

Uit de bovenstaande grafieken en cijfers blijkt ook het hoog aantal mensen met een migratieachtergrond dat rond de armoedegrens leeft. In vergelijking met personen geboren in België hebben zij een veel grotere kans op werkloosheid, op schoolse achterstand (1 op 7), en op kinderarmoede (2 op 5 kinderen met moeders met een migratieachtergrond).

Een integratiebeleid en een antidiscriminatiebeleid gaan hand in hand. Dit is ook voor Ieper een uitdaging.

Naast personen met een migratieachtergrond zijn er heel wat andere gezinnen die leven rond de armoedegrens: kinderarmoede stellen we immers vast bij 6,4% van Belgische origine! Het aantal leefloners stijgt sinds 2013 terug. Deze stijging stelt extra vragen naar het sociaal beleid van Ieper.

Het sociaal en integratiebeleid kan zeer effectief zijn: het helpt mensen uit armoede, het helpt mensen die een beroep doen op het OCMW, het integreert mensen in de Ieperse samenleving. Ieper kan sociaal investeren.

Daarnaast zijn er een aantal positieve tekenen: de werkloosheid daalt sinds 2014, de betalingsachterstand daalt evenals de energiearmoede.

De grafieken mbt de evolutie in het onderwijs tonen echter een ander beeld: de OKI-index en de schoolse achterstand stabiliseren zich de laatste jaren. Er wordt geen vooruitgang meer geboekt!

Ieper voerde een sociaal woonbeleid: er zijn de laatste tien jaar meer dan 150 woningen bijgekomen. Helaas sinds 2014 stabiliseert het aantal sociale woningen. Nochtans is de nood hoog: bijna 1 op 2 huurders besteedt meer dan 30% van hun inkomen aan huur.

Meer sociale woningen zijn dus de uitdaging.

ⁱ Zie ook Decenniumdecenniumdoelen, 10 jaar armoedebarmometers, een decennium armoedig beleid.